

Xu hướng FDI của thế giới sau đại dịch Covid-19 và một số hàm ý chính sách

NGUYỄN HỒNG HẠNH*
 NGUYỄN DOÃN HƯNG**
 NGUYỄN THỊ MAI ANH***

Do tác động tiêu cực của đại dịch Covid-19, dòng vốn đầu tư nước ngoài (FDI) toàn cầu chứng kiến sự sụt giảm nghiêm trọng trong giai đoạn 2020-2021. Tuy nhiên, các nhà đầu tư quốc tế đã có sự thích nghi với những bất ổn do Covid-19 gây ra và xu thế FDI thế giới có sự phục hồi đáng kể. Bài viết nghiên cứu tác động của đại dịch Covid-19 đến xu thế FDI thế giới, các xu hướng FDI trong tương lai gần, từ đó, đề xuất một số hàm ý chính sách cho Việt Nam.

TÁC ĐỘNG CỦA DỊCH COVID-19 ĐẾN DÒNG VỐN FDI THẾ GIỚI

Tác động trước mắt của dịch Covid-19 đến FDI

FDI đầu tư mới và các thương vụ mua bán - sáp nhập (M&A) xuyên biên giới thường biến động trong những năm trước đại dịch Covid-19. Không giống như một số yếu tố kinh tế vĩ mô khác, các xu hướng đầu tư không có xu hướng tăng trưởng hàng năm. Mặc dù vậy, từ năm 2015 đến 2019, các dự án đầu tư mới và các thương vụ M&A đều chứng kiến sự tăng trưởng. Sau khi đại dịch Covid-19 xuất hiện, cả 2 loại hình FDI (đầu tư mới và M&A) đều có xu hướng giảm đáng kể.

Năm 2021, FDI toàn cầu đã chứng kiến sự phục hồi mạnh mẽ. Theo Hội nghị Liên hợp quốc về Thương mại và Phát triển (UNCTAD), tổng lượng FDI toàn cầu tăng 77%, đạt 1,65 nghìn tỷ USD, từ mức 929 tỷ USD vào năm 2020, vượt qua mức trước đại dịch Covid-19. Sau đại dịch Covid-19, FDI đầu tư mới mất nhiều thời gian hơn để phục hồi hơn so với M&A, do các biện pháp hạn chế của các chính phủ thực hiện đã khiến việc lựa chọn địa điểm đầu tư trở nên khó khăn hơn rất nhiều so với thời điểm năm 2020. Trong thời kỳ suy thoái, các nhà đầu tư mới có xu hướng thận trọng hơn (UNCTAD, 2022).

Ngược lại, các nhà đầu tư M&A vẫn tìm thấy một số lợi ích của đầu tư trong thời kỳ suy thoái khi doanh thu của các công ty mục tiêu sáp nhập giảm đi. Theo cơ sở dữ liệu về các giao dịch của GlobalData, số lượng các thương vụ M&A (trong nước và xuyên biên giới) đã tăng lên 30% vào năm 2021, tương đối ổn định trong giai đoạn 2019 và 2020. Có thể thấy, mua lại là động lực chính của tăng trưởng FDI toàn cầu (GlobalData, 2022).

Tại hầu hết các quốc gia trên thế giới, tỷ lệ tử vong do Covid-19 đã giảm xuống đáng kể từ khi các chương

trình tiêm chủng được triển khai. Chứng virus Omicron cũng có các triệu chứng nhẹ hơn đối với những người đã tiêm phòng vắc xin hoặc bị nhiễm trước đó. Điều này cho phép nhiều nền kinh tế mở cửa trở lại. Ngay cả những lĩnh vực bị ảnh hưởng nặng nề nhất, như du lịch, cũng bắt đầu phục hồi vào năm 2021 và du lịch quốc tế cũng đang có xu hướng tăng lên.

Trong các khu vực trên thế giới, thì Bắc Mỹ, Mỹ Latinh và châu Á - Thái Bình Dương là những khu vực dẫn đầu về số lượng tiêm chủng vắc xin Covid-19. Tại các khu vực này, hơn 3/4 dân số đã được tiêm ít nhất một liều vắc xin. Trái lại, ở châu Phi, chưa có đến 1/5 tổng dân số đã được tiêm ít nhất một loại vắc xin Covid-19 nào (Hình). Châu Phi cũng đang gặp khó khăn trong việc phục hồi FDI. Giám sát xu hướng đầu tư của UNCTAD xác định, FDI đầu tư mới vào châu Phi năm 2021 chỉ bằng một nửa so với năm 2019 và các hợp đồng tài trợ dự án quốc tế cũng giảm 30% so với năm 2019. Nhìn chung, các nền kinh tế phát triển đã thúc đẩy tăng trưởng FDI toàn cầu, trong đó, M&A là công cụ tăng trưởng lớn hơn so với FDI đầu tư mới (UNCTAD, 2021).

Tác động lâu dài của đại dịch Covid-19 đối với FDI

Đại dịch Covid-19 đã khiến cho các công ty phải đánh giá lại các chiến lược mở rộng thị trường của mình. Bên cạnh

*, **, ***, Trường Đại học Ngoại thương

đó, cuộc chiến Ukraine - Nga có thể khiến nhu cầu mua sắm trong nước tăng cao, do nhiều nhà đầu tư nước ngoài đã rút khỏi Nga.

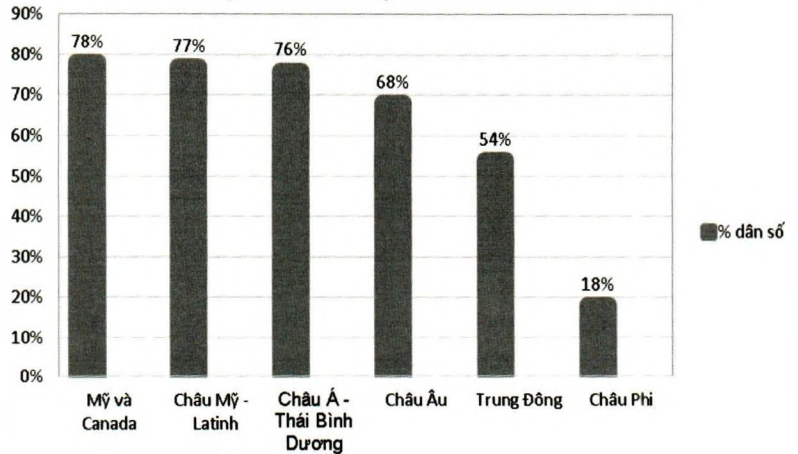
Trên phạm vi toàn cầu

Đại dịch Covid-19 cũng đã cách mạng hóa cách thức vận hành của thế giới, trong đó, làm việc tại nhà có thể là một hình thức bình thường mới. Hơn 3/4 số người được GlobalData khảo sát cho rằng, một số hình thức làm việc tại nhà là con đường được hướng tới trong tương lai. Với các mục tiêu về biến đổi khí hậu trở thành mối quan tâm chính của các chính phủ, việc giảm thiểu ô nhiễm do nhân viên làm việc tại nhà sẽ là xu hướng được ủng hộ. Đại dịch Covid-19 đã cho thấy, mặc dù nhiều nhân viên làm việc tại nhà, nhưng chất lượng công việc vẫn được duy trì ở mức cao. Đối với FDI, điều này sẽ cho phép các công ty nhắm mục tiêu tìm kiếm nhân sự chất lượng cao ở bất kỳ đâu trên thế giới, mà không cần nhân sự đó phải làm việc trong các văn phòng vật lý.

Song đối lại, điều này sẽ làm giảm nhu cầu về văn phòng trong tương lai. Các công ty sẽ vẫn phải duy trì sự hiện diện thực tế, nhưng sẽ không cần nhiều không gian. Hệ thống không gian làm việc có tổ chức (hot-desking) đã trở nên phổ biến hơn trước thời kỳ Covid-19. Xu hướng này sẽ giúp các doanh nghiệp giảm chi phí thông qua khả năng hoạt động với quy mô nhỏ hơn, vì nhiều lao động đã phải làm việc tại nhà trong đại dịch, thế giới cũng đã trở nên số hóa hơn rất nhiều so với thời điểm trước Covid-19. Các công ty sẽ tiếp tục phát triển các khoản đầu tư kỹ thuật số của họ. Những nội dung về trí tuệ nhân tạo (AI), cũng như điện toán lượng tử được nhận định sẽ trở nên phổ biến hơn trong các dự án FDI tương lai.

Đại dịch Covid-19 cũng khiến các quốc gia nhận thức được thực tế rằng, họ phải tăng cường sở hữu nhiều hơn đối với các công ty trong chuỗi cung ứng của mình để giảm bớt sự phụ thuộc vào các quốc gia và chuỗi cung ứng khác. Vì vậy, nhiều quốc gia đã tăng cường các quy định về FDI đối với các thương vụ M&A được coi là mối đe dọa an ninh. Mặc dù có khả năng nhiều hạn chế sẽ được nới lỏng, nhưng xu hướng này sẽ không xảy ra trong ngắn hạn. Những quy định này không có khả năng ảnh hưởng đáng kể đến số lượng dự án FDI đầu tư mới, nhưng sẽ tác động khiến các

HÌNH: TỶ LỆ DÂN SỐ CÓ ÍT NHẤT MỘT LIỀU TIÊM CHỨNG COVID-19 TẠI CÁC KHU VỰC TRÊN THẾ GIỚI

Chú thích: Số liệu tính đến ngày 7/3/2022

Nguồn: New York Times, 2022

thương vụ M&A trong các lĩnh vực nhạy cảm trở nên khó khăn hơn.

Sự sụt giảm về số lượng các dự án FDI vào năm 2020 do đại dịch Covid-19 đã nhanh chóng được phục hồi vào năm 2021. Mặc dù vậy, cuộc chiến tranh Ukraine - Nga có thể cản trở xu hướng phục hồi nhanh chóng và bền vững hậu Covid-19. Những lo ngại về địa chính trị khác như Brexit và nhiệm kỳ tổng thống Mỹ vẫn còn kéo dài, trong khi các vấn đề của chuỗi cung ứng, áp lực lạm phát và các quy định khắt khe hơn về FDI sẽ làm tăng thêm triển vọng đáng lo ngại cho FDI trong tương lai gần.

Tại Việt Nam

Năm 2020, do tác động của đại dịch Covid-19, nền kinh tế thế giới chịu thiệt hại nặng nề, khiến các dòng vốn đầu tư ra nước ngoài giảm mạnh, đặc biệt là đầu tư FDI vào Việt Nam cũng bị ảnh hưởng. Cụ thể, tổng lượng vốn FDI vào Việt Nam năm 2020 giảm 6,7% so với năm 2019, với giá trị khoảng 21 tỷ USD, trong đó, vốn đăng ký cấp mới là 14,6 tỷ USD và vốn đăng ký điều chỉnh là 6,4 tỷ USD (Trung tâm WTO và Hội nhập, 2022).

Bên cạnh đó, nhiều doanh nghiệp FDI tại Việt Nam và kèm theo đó là các doanh nghiệp Việt Nam làm đại lý cấp 1, cấp 2... cũng bị ảnh hưởng do gặp phải 2 khó khăn lớn: (i) Thiếu nguồn cung đầu vào từ Trung Quốc, Hàn Quốc và Nhật Bản...; (ii) Thiếu lực lượng lao động do lệnh phong tỏa, cách ly hoặc hạn chế đi lại đối với nhân công, chuyên gia từ các nước đối tác. Nền kinh tế chịu ảnh hưởng nặng nề từ dịch bệnh cũng đã làm ảnh hưởng đến niềm tin của nhà đầu tư và tính hấp dẫn của môi trường kinh doanh tại Việt Nam.

Bước sang năm 2021, mặc dù tình hình dịch bệnh Covid-19 tại Việt Nam diễn biến phức tạp hơn năm 2020, kết quả thu hút đầu tư FDI vào Việt Nam năm 2021 vẫn tương đối khả quan. Tổng vốn đầu tư nước ngoài đăng ký năm 2021 đạt 31,15 tỷ USD, tăng 9,2% so với năm 2020. Vốn đầu tư đăng ký mới và điều chỉnh đều tăng so với năm 2020, đặc biệt vốn điều

chính tăng mạnh tới 40,5%. Năm 2021, cả nước có 34.527 dự án còn hiệu lực với tổng vốn đăng ký gần 408,1 tỷ USD. Vốn thực hiện lũy kế của các dự án FDI ước đạt 251,6 tỷ USD, bằng 61,7% tổng vốn đăng ký còn hiệu lực (Tổng cục Thống kê, 2022).

MỘT SỐ XU HƯỚNG FDI TRONG TƯƠNG LAI

Các lĩnh vực thúc đẩy FDI

Các lĩnh vực khoa học sự sống (life-science) được dự báo sẽ tiếp tục phát triển khi các vắc xin và phương pháp điều trị hiệu quả hơn cho Covid-19 sẽ tiếp tục diễn ra. Ngoài ra, các công ty sẽ hướng tới đẩy mạnh đầu tư để chống lại đại dịch tiềm tàng tiếp theo. FDI vào lĩnh vực công nghệ sinh học và chăm sóc sức khỏe được dự đoán sẽ tăng lần lượt 15% và 10% vào năm 2022. Tuy nhiên, dược phẩm sẽ vẫn là lĩnh vực khoa học đời sống lớn nhất với mức tăng trưởng FDI khoảng 7% (UNCTAD, 2022).

Các lĩnh vực phải chịu tổn thất do việc đóng cửa vào năm 2020, chẳng hạn như: hàng không, xây dựng và bất động sản, giải trí và du lịch dự kiến sẽ trở lại tăng trưởng tích cực. Mặc dù mối đe dọa từ dịch Covid-19 vẫn còn và rất khó để trở lại trạng thái bình thường hoàn toàn, nhưng các quy định đang cho phép các lĩnh vực này mở cửa trở lại và hoạt động đầu tư sẽ tăng lên.

Các khoản đầu tư vào năng lượng không tái tạo được dự đoán sẽ tiếp tục xu hướng giảm chung. Sau năm 2021 đạt mức đầu tư kỷ lục, FDI vào điện tái tạo và thay thế dự kiến sẽ tăng hơn nữa. Bên cạnh đó, điện khí hóa và khử cacbon sẽ nằm trong chương trình nghị sự của hầu hết các chính phủ vào năm 2022. Điều này tạo ra cơ hội thuận lợi cho các công ty đẩy mạnh đầu tư vào việc thiết lập các hoạt động tái tạo.

Tăng trưởng FDI trong lĩnh vực điện tử được dự đoán là do nhu cầu về pin tăng lên, đặc biệt là cho xe điện và chất bán dẫn. Sự thiếu hụt chip toàn cầu đã ảnh hưởng đến một số lĩnh vực và các công ty sẽ thực hiện các bước để đảm bảo sản xuất có thể theo kịp nhu cầu. Các công ty như Intel đã cam kết xây dựng các nhà máy sản xuất chip ở châu Âu trong những năm tới.

Phần mềm và dịch vụ công nghệ thông tin sẽ tiếp tục là lĩnh vực có FDI lớn nhất về số lượng dự án. Sự gia tăng liên tục của quá trình số hóa toàn cầu, các thành phố thông minh và công nghệ mới đảm bảo sự tăng trưởng liên tục của ngành. Fintech và AI sẽ là những phân ngành tăng trưởng đáng chú ý.

Các nền kinh tế phát triển tiếp tục dẫn đầu, các nền kinh tế đang phát triển bất kịp

Về các quốc gia nhận đầu tư, 5 quốc gia tiếp nhận vốn FDI hàng đầu trên thế giới đó là Mỹ, Đức, Anh, Ấn Độ và Trung Quốc dự kiến sẽ không thay đổi và được dự đoán sẽ có mức tăng trưởng tích cực vào năm 2022. Tính theo khu vực, Trung Mỹ và Caribe dự kiến sẽ có mức tăng trưởng lớn nhất (7,5%) so với các khu vực khác trên thế giới, do sự phục hồi của ngành du lịch, lĩnh vực có tầm quan trọng hàng đầu đối với khu vực này. Các quốc gia ở Trung Mỹ và Caribe đã bị

ảnh hưởng nặng nề bởi dịch Covid-19 và trải qua sự suy giảm lớn nhất so với các khu vực khác trên thế giới vào năm 2020. Bên cạnh đó, các nước phát triển sẽ tiếp tục phục hồi nhanh hơn các nước đang phát triển, do việc triển khai vắc xin Covid-19 của các quốc gia này bắt đầu sớm hơn nhiều so với các nước đang phát triển. Tây Âu và châu Á - Thái Bình Dương sẽ chiếm khoảng 58% tổng vốn FDI vào năm 2022 (IMF, 2022).

Về vốn FDI ra nước ngoài, 5 quốc gia lớn nhất đó là Mỹ, Anh, Đức, Nhật Bản và Pháp sẽ chiếm 43% tổng vốn đầu tư ra nước ngoài vào năm 2022. Trong số các quốc gia này, Nhật Bản được dự đoán là nước có mức tăng đầu tư ra nước ngoài lớn nhất với khoảng 7%. Các quốc gia châu Á khác dự kiến sẽ chứng kiến sự gia tăng đáng kể mức đầu tư ra nước ngoài, bao gồm: Trung Quốc (12%), Singapore (12%) và Hàn Quốc (14%) (IMF, 2022).

Bất bình đẳng gia tăng nhanh chóng trong hoạt động FDI

Kể từ khi bùng nổ dịch Covid-19, cho đến nay, các nước nghèo nhất trên thế giới là nhóm quốc gia chứng kiến sự sụt giảm mạnh nhất về vốn FDI, với tỷ lệ tiêm chủng vắc xin Covid-19 vẫn còn tụt hậu so với các nước đang phát triển, dẫn đến cản trở đầu tư và phục hồi kinh tế, tình trạng bất bình đẳng gia tăng này sẽ tiếp tục diễn ra vào năm 2022.

Đối với các quốc gia này, các tác động của sự suy giảm nêu trên là rất lớn. FDI đầu tư mới là chìa khóa cho sự phát triển kinh tế của nhóm các quốc gia này, vì trong tất cả các loại hình FDI, FDI đầu tư mới tạo ra nhiều việc làm và giá trị gia tăng nhất. Bên cạnh đó, những nền kinh tế này cũng đang chịu ảnh hưởng nặng nề từ sự phục hồi chậm chạp của dòng đầu tư vào các lĩnh vực liên quan đến các Mục tiêu Phát triển bền vững của Liên hợp quốc. Nói cách khác, điều này có nghĩa là đầu tư quốc tế vào các lĩnh vực điện, lương thực, nông nghiệp và y tế sẽ sụt giảm, do đó, tạo thách thức lớn cho Chương trình nghị sự 2030 về phát triển bền vững và gây áp lực cho việc phục hồi sau đại dịch Covid-19.

Sự phát triển của M&A và môi trường, xã hội và quản trị doanh nghiệp (ESG)

FDI đầu tư mới dự kiến sẽ tăng trưởng với tốc độ chậm hơn so với M&A. Theo cơ sở dữ liệu giao dịch của GlobalData 2022, khối lượng các thương vụ M&A cho

năm 2021 đã tăng gần 13% so với năm 2020. Các thương vụ M&A được kỳ vọng sẽ tăng gấp đôi tỷ lệ vốn FDI đầu tư mới vào năm 2022. Đặc biệt, các công ty đa quốc gia lớn (MNCs) có thể linh hoạt hóa hoạt động của mình bằng cách mua lại các doanh nghiệp trong thời điểm kinh tế bất ổn và thời điểm ngắn hạn sau đó.

ESG sẽ trở thành chủ đề chính được thảo luận ở quản lý cấp cao tại hầu hết các MNCs trong tương lai. Từ góc độ thu hút đầu tư, các công ty đang hướng tới đạt được các mục tiêu ESG sẽ trở nên hấp dẫn hơn đối với các nhà đầu tư nước ngoài. Từ góc độ doanh nghiệp, các công ty đang muốn đầu tư ra nước ngoài nên lưu ý đến các quy định của địa phương có thể giúp ích hoặc cản trở các mục tiêu ESG của họ.

MỘT SỐ HÀM Ý CHÍNH SÁCH

Việt Nam thuộc nhóm quốc gia có mức thu nhập trung bình, trong thập kỷ tới thế giới có nhiều biến động và thay đổi sâu sắc trên tất cả các lĩnh vực, để kinh tế nước ta phát triển nhanh và bền vững, trên cơ sở thu hút FDI có chọn lọc, thì Việt Nam cần lưu ý một số vấn đề sau:

Thứ nhất, cần xác định cụ thể danh mục ngành, lĩnh vực cần thu hút FDI và ngành lĩnh vực chỉ các nhà đầu tư trong nước thực hiện. Đặc biệt, xây dựng các quy định, tiêu chuẩn như một bộ lọc mới nhằm lựa chọn các nhà đầu tư nước ngoài có công nghệ tiên tiến, thân thiện với môi trường và thật sự có năng lực; đồng

thời, ban hành các quy định để bảo vệ uy tín và hiệu quả đầu tư của các nhà đầu tư nghiêm túc, luôn tuân thủ pháp luật Việt Nam và thông lệ quốc tế.

Thứ hai, khẩn trương hoàn thiện và thực hiện nghiêm, hiệu quả thể chế chính sách quản lý, giám sát FDI phù hợp với quan hệ kinh tế mới, mô hình và phương thức kinh doanh mới, bảo vệ thị trường trong nước, đồng thời, tạo điều kiện cho khu vực trong nước phát triển phù hợp với các cam kết và thông lệ quốc tế. Bên cạnh đó, cần rà soát, sửa đổi, bổ sung các quy định và có chế tài để quản lý hiệu quả hoạt động của FDI trên địa bàn.

Thứ ba, hiện nay, M&A đang trở thành xu thế trong FDI. Trong bối cảnh Việt Nam hội nhập sâu rộng về kinh tế, thương mại và đầu tư quốc tế, để tránh các ngành và lĩnh vực kinh tế trọng điểm bị các nhà đầu tư nước ngoài kiểm soát và thôn tính, cần xác định ngưỡng cho phép nhà đầu tư nước ngoài nắm giữ cổ phần tại các doanh nghiệp cổ phần hóa, đặc biệt, cơ quan quản lý nhà nước có trách nhiệm xem xét cụ thể các thương vụ M&A lớn.

Thứ tư, phát triển đội ngũ doanh nghiệp trong nước nhằm hình thành chuỗi giá trị. Phát triển đội ngũ doanh nghiệp Việt Nam cả về số lượng, quy mô và chất lượng có năng lực kết nối với doanh nghiệp FDI là yêu cầu đặt ra trong quá trình hội nhập, thu hút FDI.

Thứ năm, khẩn trương đưa ra các giải pháp và phương thức hỗ trợ khu vực doanh nghiệp trong nước vượt qua khó khăn về tìm kiếm thị trường tiêu thụ sản phẩm, thị trường nhập khẩu nguyên vật liệu dùng cho sản xuất và hỗ trợ phí vận chuyển, lưu kho lưu bãi... Cần xây dựng hệ thống chứng nhận chất lượng đáp ứng tiêu chuẩn tham gia vào chuỗi cung ứng của các công ty nước ngoài và cải tiến cơ sở hạ tầng kỹ thuật số cho phép doanh nghiệp hoạt động từ xa theo chuỗi giá trị toàn cầu và vươn ra thị trường nước ngoài. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Tổng cục Thống kê (2022). *Thu hút đầu tư nước ngoài năm 2022: “Kỳ vọng khởi sắc”*, truy cập từ <https://www.gso.gov.vn/du-lieu-va-so-lieu-thong-ke/2022/04/thu-hut-dau-tu-nuoc-ngoai-nam-2022-ky-vong-khoi-sac-2/>
2. Trung tâm WTO và Hội nhập (2022). *FDI Australia tại Việt Nam: Diễn tiến tình hình FDI của Việt Nam qua các năm*, truy cập từ <https://trungtamwto.vn/chuyen-de/19861-fdi-australia-tai-viet-nam-dien-tien-tinh-hinh-fdi-cua-viet-nam-qua-cac-nam>
3. Global Data (2022). *US economic growth to slow to 3.6% in 2022 from 5.7% in 2021, forecasts GlobalData*, retrieved from <https://www.globaldata.com/media/business-fundamentals/us-economic-growth-slow-3-6-2022-5-7-2021-forecasts-globaldata/>
4. IMF (2022). *World Economic Outlook Update: Rising Caseloads, a Disrupted Recovery and Higher Inflation*, retrieved from <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/01/25/world-economic-outlook-update-january-2022>
5. New York Times (2022). *See How Vaccinations Are Going in Your County and State*, retrieved from <https://www.nytimes.com/interactive/2020/us/covid-19-vaccine-doses.html>
6. UNCTAD (2021). *World Investment Report 2021*, retrieved from <https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2021>
7. UNCTAD (2022). *Global Investment Trend Monitor*, retrieved from <https://unctad.org/webflyer/global-investment-trend-monitor-no-40>